

ПОЧАТКОВА ПІДГОТОВКА СУДДІВ В УКРАЇНІ: ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ЄС

Кравчук О. В., Фулей Т. І.

ВСТУП

Довіра до суду ґрунтується на переконанні суспільства, що правосуддя здійснюють «професіонали з великої літери», які мають не лише глибокі фахові знання для належної оцінки найрізноманітніших правових ситуацій, але й володіють необхідними навичками та виявляють відповідне – «суддівське» – ставлення та усвідомлення своєї ролі незалежного і неупередженого арбітра, покликаного вирішити правовий спір іменем держави. Як зазначено у Висновку № 4 (2003) Консультативної ради європейських суддів щодо належної підготовки та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях (далі – Висновок КРЄС № 4), обов’язок виконувати суддівську роботу професійно та старанно передбачає, що судді повинні мати високу професійну кваліфікацію, котра здобувається, підтримується та покращується за допомогою навчання, щодо проходження якого вони мають обов’язок, а також право (п. 2 Висновку КРЄС № 4)¹.

Звісно, судді добираються з числа правників, які мають вищу юридичну освіту та, як правило, певний досвід роботи у сфері права, однак у сучасних умовах це визнається недостатнім – необхідним вважається проведення додаткової підготовки, спрямованої не стільки на отримання знань, скільки на оволодіння специфічними «суддівськими» уміннями та навичками. Відтак, переважна більшість європейських держав інституціоналізували систему початкової підготовки суддів (англ. *initial judicial training*). Спрямована передусім на набуття новопризначеними судьями необхідного для відправлення правосуддя досвіду, така підготовка може здійснюватися у різних формах: підготовки кандидатів на посаду судді у спеціалізованих інституціях (школах/академіях суддів), стажування у судах до призначення чи наставництва після призначення на посаду судді чи комбінованих варіантах.

¹ Висновок № 4 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо належної підготовки та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/04.pdf> (дата звернення 28.11.2024).

Різні підходи до підготовки новопризначених суддів, її змістової та методичної складових обумовлюють необхідність обрання оптимальної моделі, заснованої на міжнародному досвіді та врахуванні національних факторів.

1. Становлення початкової підготовки суддів в Україні

В Україні законодавчим підґрунтям для функціонування суддівської освіти є Основний Закон. Так, відповідно до частини десятої статті 131 Конституції України, «відповідно до закону в системі правосуддя утворюються органи та установи для забезпечення добору суддів, прокурорів, їх професійної підготовки, оцінювання, розгляду справ щодо їх дисциплінарної відповідальності, фінансового та організаційного забезпечення судів»². Однак таке конституційне підґрунтя для установи, відповідальної за професійну підготовку суддів, запроваджене лише реформою 2016 року³.

Варто пригадати, що вперше спеціальну установу – Українську академію суддів при Міністерстві юстиції України – було утворено Указом Президента України від 9 вересня 2000 року № 1053/2000⁴. Серед основних завдань Української академії суддів було визначено забезпечення практичної підготовки осіб, які вперше претендують на зайняття посади судді, а також підвищення кваліфікації суддів та працівників апарату судів, проведення наукових досліджень з питань організації ефективної діяльності судів. Однак ця установа так і не розпочала свою діяльність⁵, а становлення суддівської освіти де-факто розпочалося із прийняттям Закону України «Про судоустрій України» від 7 лютого 2002 року № 3018-III, яким було передбачено при Державній судовій адміністрації України функціонування Академії суддів України – державного вищого навчального закладу, що здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації

² Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 28.11.2024).

³ Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n6> (дата звернення 28.11.2024).

⁴ Про утворення Української академії суддів: Указ Президента України від 9 вересня 2000 р. № 1053/2000 / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053/2000#Text> (дата звернення 28.11.2024).

⁵ Національна школа суддів України. До 20-річчя суддівської освіти в Україні. Харків, 2022. URL: https://www.nsj.gov.ua/files/17285391321671784295BookLawPage2_compressed.pdf (дата звернення 28.11.2024).

суддів і працівників апарату судів (ст. 129)⁶. Академія була створена Указом Президента України від 11 жовтня 2002 року № 918/2002⁷ і розпочала свою діяльність у березні 2003 року. Впродовж 2003-2010 років Академія суддів України та її регіональні відділення здійснювала підвищення кваліфікації суддів та працівників апарату судів, науково-методичне забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції, проведення наукових досліджень та вивчення світового досвіду організації діяльності судів, однак підготовку кандидатів на посаду судді – хоч власне саме це і є квінтесенцією створення подібних інституцій в європейських країнах – запроваджено не було. Цьому була низка причин: прагнення юридичних вищих навчальних закладів здійснювати підготовку майбутніх суддів; скептичне ставлення до необхідності підготовки кандидатів та суддівської освіти загалом у багатьох суддів, особливо старшого покоління (на кшталт «ми академії не закінчували, проте є хорошими суддями»), і як наслідок – відсутність підтримки всередині суддівського середовища; відсутність матеріально-технічних умов (передусім, приміщення) та мізерне фінансування новоствореного закладу, а відтак – його інституційна слабкість, неможливість залучити необхідні людські ресурси та ін. Проте основною причиною все ж було відсутність законодавчого обов'язку – вимоги, встановлені законом до кандидатів на посаду судді, на той час не передбачали обов'язкової спеціальної підготовки.

Зауважимо, що система доступу до суддівської професії через добір включно зі спеціальною підготовкою кандидатів на посаду судді була запроваджена Законом України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року № 2453-VI (далі – Закон № 2453-VI)⁸. Цим же законом на базі Академії суддів України була утворена Національна школа суддів України (далі – НШСУ). Важливою новелою цього закону було також те, що НШСУ як державна установа зі спеціальним статусом створювалася при Вищій

⁶ Про судоустрій України: Закон України від 7 лютого 2002 р. № 3018-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3018-14/ed20020207#Text> (дата звернення 28.11.2024).

⁷ Про Академію суддів України: Указ Президента України від 11 жовтня 2002 року № 918/2002 / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918/2002#Text> (дата звернення 28.11.2024).

⁸ Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17#Text> (дата звернення 28.11.2024).

кваліфікаційній комісії суддів України (далі – ВККСУ), і на неї не поширюється законодавство про вищу освіту⁹.

Спеціальна підготовка кандидатів на посаду судді спершу передбачала теоретичну підготовку у спеціалізованому юридичному вищому навчальному закладі четвертого рівня акредитації та практичну підготовку в НШСУ (ст. 69 Закону № 2453-VI), її тривалість становила 6 місяців. Вперше така підготовка була здійснена у 2013 році, у ній брали участь 630 кандидатів на посаду судді¹⁰.

Згодом законодавчий підхід до спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді було суттєво змінено, і юридичні вищі навчальні заклади було вилучено з цього процесу. Законом України «Про судоустрій і статус суддів» у редакції від 12 лютого 2015 року № 192-VIII¹¹) було передбачено, по-перше, що така підготовка має здійснюватися виключно Національною школою суддів України за очною формою навчання, по друге, її тривалість становила – 12 місяців. Важливо наголосити, що здійснення підготовки кандидатів на посаду судді автономним закладом суддівської освіти, якою є НШСУ, без залучення вищих навчальних закладів відповідає загальноприйнятим засадам добору та професійної підготовки в країнах Європи.

Із прийняттям Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 2 червня 2016 року № 1402-VIII¹² передбачена можливість зміни строку проходження спеціальної підготовки за рішенням ВККСУ. Зокрема, зважаючи на те, що помічники суддів потребують меншого часу для опанування особливостей роботи на посаді судді, ВККСУ було прийнято рішення про скорочення строку проходження спеціальної підготовки до 3 місяців особами, які мають трирічний стаж роботи на посаді помічника судді; для кандидатів, які не мали такого стажу, тривалість спецпідготовки становила дев'ять місяців. Відповідно до цих законодавчих вимог, НШСУ двічі успішно провела спеціальну підготовку – за скороченою тримісячною програмою для кандидатів

⁹ Національна школа суддів України. До 20-річчя суддівської освіти в Україні. Харків, 2022. URL: https://www.nsj.gov.ua/files/17285391321671784295BookLawPage2_compressed.pdf (дата звернення 28.11.2024).

¹⁰ Там само.

¹¹ Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року № 2453-VI (у редакції Закону України від 12 лютого 2015 року) № 192-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17/ed201503286#Text> (дата звернення 28.11.2024).

¹² Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/ed20160602#Text> (дата звернення 28.11.2024).

з числа помічників, та розширеною дев'ятимісячною програмою для інших кандидатів.

Так, у 2018 році спеціальну підготовку пройшли 285 кандидатів на посаду судді, які мали стаж роботи на посаді помічника судді щонайменше три роки. Проведення спеціальної підготовки відбувалось за єдиною стандартизованою системою одночасно в чотирьох локаціях (за вибором кандидатів) – у Києві, Львові, Харкові та Одесі; підготовка тривала 70 днів та була доволі інтенсивною – шість днів на тиждень із тривалістю дня 10–12 академічних годин¹³. У всіх локаціях було визначено кураторів (працівників НШСУ), які здійснювали супровід проведення тренінгів, координацію заходів із підготовки розкладу занять, облік відвідування, підготовку звітності та інші організаційні заходи¹⁴.

Програма спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді із числа помічників враховувала кращий світовий досвід та була результатом кардинального перегляду освітньої доктрини – від знанневої до компетенційної. Майбутні судді готувалися за моделлю «знання плюс спеціальні суддівські навички плюс формування професійного ставлення до отримувачів судових послуг та розуміння соціального контексту здійснення правосуддя»¹⁵. Загалом Програма спеціальної підготовки включала шість блоків: 1) Основи організації суду та діяльності судді; 2) Цивільне судочинство; 3) Господарське судочинство; 3) Кримінальне судочинство та судочинство у справах про адміністративні правопорушення; 5) Адміністративне судочинство; 6) Суддівські компетенції¹⁶.

Основною формою навчання стали тренінги для формування в кандидатів на посаду судді практичних навичок та умінь застосування закону і ведення судового засідання, тобто прикладний аспект використання знань¹⁷. Серед пріоритетів початкової суддівської

¹³ Інформаційно-аналітичний про діяльність Національної школи суддів України у 2018 році URL: nsj.gov.ua/files/1547648637zvvt20181.pdf (дата звернення 28.11.2024).

¹⁴ Інформація про роботу Національної школи суддів України за I півріччя 2019 року. URL: nsj.gov.ua/files/1566980156zvvt2019_1.pdf (дата звернення 28.11.2024).

¹⁵ Слово Національної школи суддів України. Спеціальний випуск «Нові обличчя правосуддя» URL: nsj.gov.ua/files/1559133198slovo2.pdf (дата звернення 28.11.2024).

¹⁶ Інформація про роботу Національної школи суддів України за I півріччя 2019 року. URL: nsj.gov.ua/files/1566980156zvvt2019_1.pdf (дата звернення 28.11.2024).

¹⁷ Національна школа суддів України. До 20-річчя суддівської освіти в Україні. Харків, 2022. URL: https://www.nsj.gov.ua/files/17285391321671784295BookLawPage2_compressed.pdf (дата звернення 28.11.2024).

освіти – також засоби, що дозволяють сформувати більш високий рівень довіри громадян до суду: комунікація, належне врядування, психологічна підготовка¹⁸ та інші «м'які навички» (англ. *soft skills*).

Навчальні матеріали усіх тренінгів підготовлені з використанням інтерактивних методів, передусім вирішення ситуативних завдань (кейсів), моделювання конкретних ситуацій, рольових ігор (симуляцій), виконання групових завдань у малих групах, «мозкових штурмів», експрес-опитування, проведення модерованих дискусій, дебатів, круглих столів та под.¹⁹. Здійснювався постійний моніторинг навчального процесу у всіх локаціях проведення спецпідготовки, а також вживалися відповідні заходи щодо подолання викладацького «дефіциту», який неминучий з огляду на специфіку підготовки майбутніх суддів.

Упродовж 2018–2019 років НШСУ також проводила підготовку 371 кандидатів на посаду судді, які не мали трирічного стажу роботи на посаді помічника судді, тривалість підготовки, як зазначалося вище, становила 9 місяців. Ці кандидати навчалися одночасно у 16 групах в усіх регіональних відділеннях НШСУ та у м. Києві. У 2019 році в цих 16 групах проведено 688 занять у формі тренінгів, а також 2 круглих столи, 2 семінари-практикуми та 2 інтерактивні лекції у форматі відеотрансляції для всіх регіональних відділень НШСУ²⁰.

Зробити спеціальну підготовку більш інтерактивною та прозорою, суттєво спростити процес її адміністрування дозволив перехід на електронну навчальну платформу, на якій, серед іншого, розміщувалися матеріали тренінгів для слухачів, здійснювався обмін навчальними матеріалами, а також контроль успішності кандидатів на посаду судді, який відбувався відповідно до Положення про порядок визначення успішності виконання Програми спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді. В основу оцінювання покладено накопичувальну бальну систему, яка відповідає європейським стандартам і полягає в послідовному і в той же час комплексному оцінюванні знань, сформованих умінь та навичок²¹.

¹⁸ Слово Національної школи суддів України. Спеціальний випуск «Нові обличчя правосуддя» URL: nsj.gov.ua/files/1559133198slovo2.pdf (дата звернення 28.11.2024).

¹⁹ Національна школа суддів України. До 20-річчя суддівської освіти в Україні URL: https://www.nsj.gov.ua/files/17285391321671784295BookLawPage2_compressed.pdf (дата звернення 28.11.2024).

²⁰ Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Національної школи суддів України у 2019 році URL: nsj.gov.ua/files/15814952761A3%20НШСУ%202019.pdf (дата звернення 28.11.2024).

²¹ Там само.

Особливістю дев'ятимісячної спеціальної підготовки, на відміну від тримісячної, були стажування, що проводилися у місцевих судах задля забезпечення оптимальної адаптації майбутніх суддів до умов відправлення правосуддя та формування та розвиток їх професійних і особистісних якостей, а також ознайомчі візити до органів системи правосуддя²².

Стажуванню передувало визначення судів (т.зв. «баз стажування»), добір суддів-наставників (коучів) та їх підготовка, надання їм методичної допомоги (до прикладу, на допомогу суддям-наставникам і з метою уніфікації підходів до стажування розроблено відповідні методичні рекомендації), та значний попередній підготовчий процес організації цієї складової програми спецпідготовки. Варто акцентувати, що до стажування було залучено 447 суддів-наставників (коучів) із 138 судів, а саме: 179 суддів-наставників з 88 місцевих загальних судів, 138 суддів-наставників із 25 господарських судів та 130 суддів-наставників із 25 адміністративних судів, що можна вважати усеукраїнським проектом. Усі кандидати стажувалися в судах усіх юрисдикцій, за єдиною програмою. Кожний кандидат на посаду судді отримав затверджений індивідуальний план стажування, виконання якого контролював закріплений суддя-наставник²³.

Стажування в місцевих загальних судах щодо розгляду цивільних справ тривало 22 дні (жовтень – листопад 2018 р.)²⁴, місцевих господарських судах – 15 днів (грудень 2018 р. – січень 2019 р.), місцевих загальних судах з розгляду кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення – 24 дні (лютий – березень 2019 р.), місцевих адміністративних судах – 15 днів (квітень – травень 2019 р.). Постійно здійснювався моніторинг проходження слухачами стажування²⁵.

²² Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Національної школи суддів України у 2019 році URL: nsj.gov.ua/files/1581495276IA3%20НШСУ%202019.pdf (дата звернення 28.11.2024).

²³ Там само.

²⁴ Стартувало стажування майбутніх суддів у судах цивільної спеціалізації. Слово *Національної школи суддів України*. 2018. № 3(24). С. 182 (https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2018_3_24/Shkola_suddiv_vyv_3_2018.pdf); Навчальний план спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді, затверджений рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України 13 липня 2018 року № 172/зп-18 URL: https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/navch_plan1.pdf

²⁵ Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Національної школи суддів України у 2019 році URL: nsj.gov.ua/files/1581495276IA3%20НШСУ%202019.pdf (дата звернення 28.11.2024).

Однак цей унікальний досвід був поставлений на паузу, яка виявилася доволі затяжною – через припинення повноважень членів ВККСУ процедури добору суддів були зупинені, а згодом процедури добору на посаду судді були змінені з огляду на безпрецедентний дефіцит суддівських кадрів, від яких потерпає не лише судова система, а держава загалом.

Законом України від 9 грудня 2023 року № 3511-ІХ²⁶ спеціальну підготовку кандидатів на посаду судді замінено на початкову підготовку суддів вже після їх призначення. При цьому, таку підготовку мають проходити не усі новопризначені судді, а лише ті з них, хто не має стажу роботи на посаді судді. Такий підхід узгоджується із рекомендацією КРЕС, наведеною у п. 26 Висновку № 4 (2003), а саме «введення обов'язкової початкової підготовки суддів за програмами, які відповідають професійному досвіду призначуваних на суддівські посади осіб».

Таким чином, на сьогоднішній день НШСУ здійснює початкову підготовку суддів, які не мають стажу роботи на посаді судді, підтримання та підвищення кваліфікації (безперервну підготовку) суддів, у т.ч. обраних на адміністративні посади в судах, а також помічників суддів, працівників апаратів судів та працівників Служби судової охорони.

Щодо початкової підготовки, то законодавча новела, закріплена у статті 81 чинного Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачає таке: особа, призначена на посаду судді указом Президента України, набуває повноважень судді із здійснення правосуддя, включаючи право на отримання доплат до посадового окладу, за сукупності трьох умов: зарахування у штат відповідного суду, складення присяги судді та проходження початкової підготовки у випадках та порядку, встановлених цим Законом. Датою набуття суддею повноважень із здійснення правосуддя визначається дата виконання останньої з цих умов.

Строк проведення початкової підготовки також змінено – вона повинна тривати не більше 350 академічних годин та не довше двох місяців.

Відтак, у 2024 році НШСУ провела вже за новими правилами, а саме відповідно до затвердженого рішенням ВККСУ від 10 липня 2024 року № 219/зп-24 Порядку проходження початкової підготовки

²⁶ Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедур суддівської кар'єри» від 9 грудня 2023 року № 3511-ІХ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3511-20#n236>

судді в Національній школі суддів України (далі – Порядок)²⁷, підготовку 22 новопризначених суддів зі складу тих, кого було призначено указами глави держави від 8 травня та 4 липня 2024 року за результатами оголошених ВККСУ конкурсів 5 серпня 2019 року та хто не проходив спеціальну підготовку у 2017–2018 роках²⁸. Серед принципів початкової підготовки Порядком закріплено:

- різнобічність та комплексність, її орієнтованість на опанування всіма необхідними вміннями та навичками, властивими професії судді;
- здійснення початкової підготовки відповідно до кращого національного досвіду з урахуванням міжнародних стандартів у сфері судочинства;
- єдність (уніфікованість), тобто проведення початкової підготовки на підставі стандартизованих програм, розроблених НШСУ з урахуванням спеціалізації судді та інстанції цього суду;
- практична спрямованість, зокрема, через формування програми, виходячи із суддівських компетенцій (знань, умінь і навичок, властивих професії судді);
- забезпечення високої якості та наукової обґрунтованості;
- сучасність змісту та використання новітніх методик викладання;
- ініціативність суддів у підвищенні професійного рівня;
- використання ІТ-досягнень у процесі підготовки;
- поєднання дистанційних та очних методів навчання.

Через зменшення тривалості початкової підготовки довелося скоротити її змістовну складову. Якщо при попередній підготовці Стандартизована програма складалася із шести блоків, то для початкової підготовки 2024 року її було обмежено до двох: Загального та Спеціалізованого (за юрисдикціями відповідно до обраної спеціалізації). Загальний блок містить модулі з основ організації роботи суду та виконання суддею професійних обов'язків при здійсненні правосуддя. Метою вивчення цього блоку є отримання навичок роботи в суді для здійснення правосуддя, вироблення навичок взаємодії з колегами, працівниками апарату суду та учасниками судового

²⁷ Порядок проходження початкової підготовки судді в Національній школі суддів України, затверджений Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 10 липня 2024 року № 219/зп-24 (зі змінами, внесеними згідно з рішенням Комісії від 5 серпня 2024 року № 236/зп-24) URL: <https://www.nsj.gov.ua/files/1724826793%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%AF%D0%94%D0%9E%D0%9A%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9F%D0%9F.pdf>

²⁸ Сьогодні суддівська освіта є орієнтованою на практичні потреби суддів – Микола Оніщук. 12.11.2024 URL: <https://pravo.ua/sohodni-suddivska-osvita-ie-orientovanoiu-na-praktychni-potreby-suddiv-mykola-onishchuk/>

процесу, а також професійної психологічної адаптації до суддівської діяльності. У свою чергу, спеціалізований блок поділяється на чотири спеціалізації: цивільна, господарська, кримінальна, адміністративна; його метою є отримання навичок щодо здійснення правосуддя відповідно до обраної спеціалізації, застосування норм матеріального і процесуального права та ухвалення рішень, а також застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судочинства²⁹. Початкова підготовка за Загальним блоком тривала з 22 липня по 12 серпня 2024 року, за спеціальним блоком «Кримінальна спеціалізація та судочинство у справах про адміністративні правопорушення» – з 13 серпня по 3 вересня 2024 року, а за спеціальним блоком «Цивільна спеціалізація» – з 4 вересня по 19 вересня 2024 року.

2. Виклики початкової підготовки суддів на сучасному етапі

Тривала збройна агресія проти України, яка супроводжується безпрецедентними за своїм цинізмом і жорстокістю діями російської армії, неминуче скоригувала роботу НШСУ, спрямовану на забезпечення спроможності суддів розглядати нові категорії справ, пов'язаних з війною – воєнні та інші міжнародні злочини, злочини проти національної безпеки і оборони, а також вирішення судами спорів, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, завданої в результаті збройної агресії рф, спорів, пов'язаних з примусовим відчуженням / вилученням майна в умовах воєнного стану, а також «класичні» приватно-правові чи публічно-правові спори в умовах воєнного стану³⁰. Слід також враховувати й значний поступ України на шляху до ЄС та інших міжнародних організацій таких як Організація Економічного Співробітництва та Розвитку, ратифікацію Стамбульської конвенції³¹,

²⁹ Порядок проходження початкової підготовки судді в Національній школі суддів України, затверджений Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 10 липня 2024 року № 219/зп-24 (зі змінами, внесеними згідно з рішенням Комісії від 5 серпня 2024 року № 236/зп-24) URL: <https://www.nsj.gov.ua/files/1724826793%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%AF%D0%94%D0%9E%D0%9A%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9F%D0%9F.pdf> (дата звернення 28.11.2024).

³⁰ Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, пов'язаних з війною. Рішення, внесені до ЄДРСП, з лютого 2022 року по вересень 2024 року. Київ, 2024. URL: Daigest_sud_prakt_VS_spravi_vijna.pdf (дата звернення 28.11.2024).

³¹ Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Закон України від 20 червня 2022 р. № 2319-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text> (дата звернення 28.11.2024).

національні плани дій, у виконання яких залучена НШСУ? до прикладу, на виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека»³².

Задля подолання викликів, пов'язаних із війною, відповідна тематика вплинула і на зміст початкової підготовки. Так, до Загального блоку увійшов тренінг «Подолання гендерних стереотипів при здійсненні правосуддя. Гендерна рівність: виклики в умовах збройного конфлікту». До спеціального блоку «Кримінальна спеціалізація та судочинство у справах про адміністративні правопорушення» було включено тренінги: «Базовий курс щодо воєнних злочинів», «Розгляд справ щодо сексуального насильства, пов'язаних зі збройним конфліктом», «Особливості здійснення судового розгляду щодо кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку», «Особливості здійснення судового розгляду щодо кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)», «Особливості здійснення судового розгляду щодо кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України». До блоку «Цивільна спеціалізація» включено тренінг «Особливості розгляду справ про відшкодування шкоди. Відшкодування шкоди у зв'язку з агресією рф».

До викладання НШСУ залучались передусім судді та судді у відставці, а також науковці з високим фаховим рівнем. Основними критеріями для відбору викладачів були компетентність, досвідченість, авторитетність, володіння знаннями та досвідом у сфері обраної тематики та навичками викладацької діяльності, уміння застосовувати методики інтерактивного навчання.

Таким чином, початкова підготовка – 2024 засвідчує збереження та розвиток кращих практик попередніх років, серед яких: здійснення навчання спеціалізованою установою суддівської освіти, а не вищими навчальними закладами; впровадження компетенційної освітньої доктрини; створення груп розробників навчальних продуктів для початкової підготовки з числа суддів усіх інстанцій і відповідних юрисдикцій, працівників установ та відомих науковців; адаптація змісту навчальних потреб до реалій сьогодення; проведення тренінгів із різноманітними інтерактивними методами навчання дорослої аудиторії; залучення тренерів (викладачів) із числа професійних суддів

³² Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р. / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 28.11.2024).

та інших експертів із проведенням їх попередньої підготовки; використання електронної навчальної платформи.

Через обмежений час для проведення початкової підготовки (до 2 місяців) довелося відмовитись від стажувань та ознайомчих візитів, які показали свою високу ефективність у попередні роки.

Водночас НШСУ усвідомлює, що до майбутніх початкових підготовок суддів будуть висуватись підвищені вимоги, пов'язані із вступом України до ЄС. Як засвідчила проведена 17–19 вересня двостороння зустріч України та Європейської Комісії в рамках здійснення офіційного скринінгу відповідності законодавства України праву ЄС за Переговорним розділом 23 «Судова влада та основоположні права», під час якої українською делегацією було презентовано стан законодавчої, стратегічної та інституційної відповідності, а також представлено майбутні плани та ініціативи щодо досягнення повної гармонізації з правом ЄС³³, не дивлячись на досягнутий прогрес, певні кроки ще слід зробити.

Варто зазначити, що Переговорний розділ 23 охоплює такі питання, як право та політики ЄС у сферах незалежного та ефективного судочинства; запобігання та боротьба з корупцією як із загрозою стабільності демократичних інститутів та верховенства права; основоположних прав та свобод, які гарантуються договорами ЄС, Хартією Європейського Союзу про основоположні права: права дітей, захист осіб, які повідомляють про порушення права ЄС, захист персональних даних, процесуальні права та гарантії, права постраждалих у злочинах, протидія расизму та ксенофобії, свобода вираження, недискримінація, захист прав ромів, гендерна рівність, права осіб з інвалідністю, права громадян держав-членів ЄС³⁴.

Суддівській освіті присвячено окремий підрозділ 1.5. «Підготовка суддів і прокурорів» Переговорного розділу 23, серед його заходів для цілей початкової підготовки суддів мають значення:

- аналіз змісту і форм проведення початкової підготовки з позицій відповідності стандартам суддівських інституцій та Висновку КРЄС

³³ Результати двосторонньої зустрічі України та Європейської Комісії з питань скринінгу розділу 23 «Судова влада та основоположні права». 19.09.2024. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/rezultati-dvostoronnoi-zustrichi-ukraini-ta-evropeyskoi-komisii-z-pitan-skriningu-rozdilu-23-sudova-vlada-ta-osnovopolozhni-prava> (дата звернення 28.11.2024).

³⁴ Відбулась перша пояснювальна сесія щодо переговорних розділів права ЄС у межах офіційного скринінгу. 22.02.2024 URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/vidbulas-persha-poyasnyvalna-sesiya-shhodo-peregovornyh-rozdiliv-prava-yes-u-mezhah-ofitsijnogo-skriningu/> (дата звернення 28.11.2024).

№ 4 (2003) із відповідним нормативним закріпленням (законодавча відповідність);

- розвиток електронного навчання та використання кращих його здобутків у початковому навчанні суддів;

- впровадження в навчальний процес тренінгів з вивчення права ЄС;

- забезпечення кадрового наповнення та інституційної спроможності Навчальної лабораторії з вивчення права ЄС у складі НШСУ;

- відображення у стратегічних документах НШСУ нових завдань та викликів, що постають на шляху до членства в ЄС та артикуються установами ЄС (стратегічна відповідність);

- впровадження в навчальний процес початкової підготовки суддів тренінгів з питань доброчесності та етики суддів, захисту вразливих верств населення, діджиталізації, електронних доказів, гендерної рівності, доброчесності, лідерства (включаючи лідерство жінок);

- удосконалення системи визначення навчальних потреб суддів (включаючи оцінку навчальних програм (англ. *evaluation of training programmes*), а також оцінювання ефективності заходів суддівської освіти (англ. *evaluation of individual training events*) з урахуванням підходів EJTN (методологічна відповідність);

- впровадження комплексу заходів для новопризначених суддів, проведення яких можливе після проходження початкової підготовки.

В НШСУ ще у 2014 було розроблено Концепцію національних стандартів суддівської освіти³⁵, якою визначено, що суддівська освіта ґрунтується на: 1) потребах цільової аудиторії НШСУ відповідно до необхідності вдосконалення знань, вмінь і навичок залежно від досвіду (стажу) роботи суддів, рівня і спеціалізації суду, з урахуванням індивідуальних потреб; 2) створенні стандартизованих програм підготовки; 3) запровадженні тренінгів (обов'язкових і факультативних), інтерактивних методів навчання, які базуються на суддівських навичках; 4) розробці навчальних матеріалів для всіх компонентів суддівської освіти; 5) підготовці викладачів (тренерів, фасилітаторів, модераторів); 6) використанні переваг дистанційної освіти; 7) проведенні моніторингу якості навчальних заходів з метою його врахування для підвищення рівня розробки та викладання навчальних курсів. У цій Концепції відображено підходи до змістовного наповнення навчальних

³⁵ Концепція національних стандартів суддівської освіти. Схвалено Науково-методичною радою НШСУ, протокол від 23.12.2014 № 5. URL: <https://nsj.gov.ua/ua/about/symbols/> (дата звернення 28.11.2024).

заходів та методики навчання, що відповідають міжнародним, зокрема європейським стандартам, включно із Висновком КРЕС № 4 (2003).

Бачення НШСУ перспективних напрямів розвитку установи також відображено у Стратегії розвитку суддівської освіти в Україні на 2021–2025 роки³⁶.

У зв'язку із необхідністю зміни пріоритетів суддівської освіти через повномасштабну війну та потребу адаптації до змін, що відбуваються в сучасному глобалізованому світі вказані локальні документи потребують оновлення та збагачення, в тому числі, з урахуванням досвіду Європейської мережі суддівської освіти (англ. *European Judicial Training Network, EJTN*) та методології навчання суддів у Європі³⁷. Варто зазначити, що у 2018 році НШСУ набула статус спостерігача EJTN та є учасницею низки робочих груп.

У Стратегічному плані на 2021-2027 роки EJTN позиціонує себе як стандарт підготовки судді у Європі (п. 53³⁸) та акцентує увагу на тому, що професійні навички, поведінка та ставлення суддів і прокурорів, що мають загальну назву «суддівська майстерність» (англ. *judgecraft*), є передумовою для побудови європейського судового простору, оскільки дієві методи відправлення правосуддя, а також питання етики та професійної практики є основою відносин співпраці, розуміння та довіри між суддями. Вони мають бути предметом навчальної діяльності EJTN (пп. 2 п. 67 Стратегічного плану Європейської мережі суддівської освіти (EJTN) на 2021–2027 роки).

НШСУ поділяє наведене бачення, особливо у контексті напрямів, на пріоритетність яких вказують інституції ЄС. Саме тому розробка та оновлення тренінгів з питань доброчесності та етики суддів, захисту вразливих верств населення, діджиталізації, електронних доказів, гендерної рівності, доброчесності, лідерства (включаючи лідерство жінок) є пріоритетом.

Більш того, проходження початкової та безперервної підготовки є етичним обов'язком судді та передумовою його незалежності.

Невід'ємним компонентом сучасної освіти є навчання з використанням сучасних технологій. Останні тенденції засвідчують дієвість електронного навчання (англ. *e-learning*). З початку поширення

³⁶ Стратегія розвитку суддівської освіти в Україні на 2021–2025 роки. URL: https://www.nsj.gov.ua/files/16099232171608632048СТРАТЕГІЯ_18.12_HMP.pdf (дата звернення 28.11.2024).

³⁷ EJTN Handbook on Judicial Training Methodology in Europe. 2016. URL: cip.gov.si/media/1296/ejtn_jtm_handbook_2016.pdf (дата звернення 28.11.2024).

³⁸ Strategic Plan 2021–2027 of the European Judicial Training Network URL: https://portal.ejtn.eu/PageFiles/9825/EJTN%20Strategic%20Plan%202021%20-%202027_EN.pdf (дата звернення 28.11.2024).

пандемії COVID-19, а потім із введенням в Україні воєнного стану НШСУ усе більше практикувала проведення заходів в онлайн форматі у цілях безпеки.

Цей досвід дозволив НШСУ вдало проводити тренінги початкової підготовки 2024 року онлайн. Проте, технології постійно розвиваються, з'являються нові цифрові засоби навчання (англ. *digital training tools*), серед яких штучний інтелект, мобільні застосунки і важливо щоб заклади суддівської освіти були готові їх використовувати. Проте спершу для цього потрібно проводити навчання усіх залучених осіб – як працівників НШСУ, викладачів (тренерів), так і суддів як споживачів освітніх послуг.

Безперечно, окремим викликом є впровадження в навчальний процес тренінгів з вивчення права ЄС, що потребує розробки як окремих навчальних продуктів, так і інтеграції права ЄС в уже існуючі. Цей процес вже розпочато і НШСУ проводить навчальні заходи, компонентом яких є вивчення права ЄС³⁹. Зокрема, при проведенні підготовки для підтримання кваліфікації суддів апеляційних адміністративних судів (безперервна підготовка) судді взяли участь у фаховому обговоренні особливостей застосування адміністративними судами України права та практики Суду справедливості ЄС⁴⁰. Водночас вивчення права ЄС українськими суддями ще не набуло системного характеру, що вказує на необхідність доопрацювання програми початкової підготовки. Реалізації цього завдання покликана сприяти створена в НШСУ Навчальна лабораторія з вивчення права ЄС, а також розпочата співпраця з Академією європейського права (ERA) щодо організації різнопланових навчальних заходів (тренінгів, вебінарів) для українських суддів та помічників суддів з тематики європейського права⁴¹. Розроблені за результатами співпраці матеріали можуть бути використані для удосконалення програм початкової підготовки. Про потребу в інтеграції навчання з права ЄС для початкової підготовки суддів на національному рівні, якщо це необхідно для належного

³⁹ Практика судів країн-членів Європейського Союзу та Суду ЄС у сфері міжнародного захисту: корисний досвід для України. 02.08.2024. URL: <https://nsj.gov.ua/ua/news/praktika-sudiv-krain-chleniv-evropeyskogo-souzu-ta-sudu-es-u-sferi-mijnarodnogo-zahistu-korisniy-dosvid-dlya-ukraini-1/> (дата звернення 28.11.2024).

⁴⁰ Адміністративне судочинство у світовій практиці ЄСПЛ. 11.11.2024 URL: <https://www.nsj.gov.ua/ua/news/administrativne-sudochinstvo-u-svitli-praktiki-espl/> (дата звернення 28.11.2024).

⁴¹ Налагодження співпраці з Академією європейського права. 27.06.2024 URL: <https://www.nsj.gov.ua/ua/news/nalagodjennja-spivpratsi-z-akademieu-evropeyskogo-prava/> (дата звернення 28.11.2024).

відправлення правосуддя, також наголошено у Висновку Ради Європейського Союзу (2014/C 443/04)⁴². У першу чергу судді мають володіти знаннями щодо правової основи ЄС, особливостей функціонування її інституцій, джерел права та принципів їх застосування. Виконанню цього завдання має сприяти розробка Базового навчального курсу для суддів з питань вивчення права ЄС⁴³.

Ще однією ціллю є вдосконалення інструментів та методів оцінки (англ. *evaluation tools and methods*) суддівської освіти, які використовує НШСУ.

Згідно із підходом, наведеним у Довіднику EJTN з методології навчання суддів у Європі, оцінка є важливим елементом циклу навчання та дозволяє визначити, чи були досягнуті цілі навчання. Водночас, оцінка не є самостійним процесом, оскільки безпосередньо залежить від підходів до визначення навчальних потреб, встановлення цілей навчальної програми, розробки навчальних продуктів, реалізації навчальних програм.

При створенні інституційного процесу оцінювання центральну роль відіграють фахівці, які розробляють, застосовують та відповідальні за використання результатів оцінювання. Концепція оцінювання має бути розробленою з урахуванням їх досвіду, практично орієнтованою та дієвою⁴⁴.

Не менш важливою складовою суддівської освіти є ті заходи, які можуть проводитись НШСУ для новопризначених суддів після проходження ними початкової підготовки.

Серед них:

- сприяння суддям у оволодінні іноземними мовами, поглибленні знань для участі у транскордонній комунікації й навчанні;
- поширення посібників, словників, тестів самооцінки, модулів дистанційного навчання, інших навчальних матеріалів в електронній формі для самостійного опрацювання;
- розширення можливостей стажування суддів в установах-партнерах з метою ознайомлення із європейською судовою культурою, підвищення взаємної довіри між суддями з різних держав, підвищення обізнаності про те, що означає бути європейським суддею.

⁴² Council Conclusions «Training of legal practitioners: an essential tool to consolidate the EU acquis» (2014/C 443/04) URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG1211\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG1211(01)) (дата звернення 28.11.2024).

⁴³ Інтеграція України в ЄС. 22.10.2024. URL: <https://www.nsj.gov.ua/ua/news/integratsiya-ukraini-v-es/> (дата звернення 28.11.2024).

⁴⁴ EJTN Handbook on Judicial Training Methodology in Europe. 2016. URL: ejtn.eu/wp-content/uploads/2023/10/Handbook-Judicial-training-methodology-in-Europe-2016.pdf (дата звернення 28.11.2024).

Інститутом, який вже засвідчив свою ефективність при проведенні спеціальних підготовок кандидатів на посаду судді попередніх років, але через часові обмеження не може бути включений до початкової підготовки, є наставництво.

Робота новопризначеного судді, у якого відсутній стаж роботи на посаді судді, із досвідченим суддею є надзвичайно корисною, оскільки суддя зможе отримати поради, навички, обмінятися досвідом, що стосуватиметься розгляду справ, звісно, з дотриманням засад незалежності та уникнення втручання в конкретні провадження. Обговорюється, що таке наставництво не буде тривалим (від 1 до 3 років), але потребуватиме спеціальної підготовки наставників, включно з визначенням кваліфікаційних та стичних вимог до них⁴⁵.

Запровадження інституту наставництва для суддів, у яких при призначенні на посаду відсутній стаж роботи на посаді судді потребує законодавчого закріплення із визначенням механізму наставництва, що має регулювати зміст, методику та організацію наставництва в судах. Також закон має передбачати оптимізацію навантаження на суддів, які поряд із відправленням правосуддя здійснюють наставництво. НШСУ потрібно розробити локальні правові акти, які б містили методичні рекомендації для відбору суддів-наставників, їх підготовки в НШСУ, а також відповідні навчальні матеріали.

НШСУ продовжує працювати над створенням матеріалів, які можуть бути використані новопризначеними суддями після проходження початкової підготовки для самостійного опрацювання. Зокрема, у співпраці та за підтримки проекту ЄС «Право-Justice» завершує розробку збірника для новопризначених суддів – путівника для належної організації правосуддя та побудови успішної кар'єри⁴⁶.

ВИСНОВКИ

За підставі вищевикладеного можна констатувати, що в Україні відбулося становлення суддівської освіти, зокрема початкової підготовки новопризначених суддів. Така підготовка, хоч і є обмеженою у часі (до 2 місяців), охоплює знання, які виходять за межі норм матеріального та процесуального права, а також поширюються на сфери, що мають важливе суспільне значення (суддівська етика

⁴⁵ Сьогодні суддівська освіта є орієнтованою на практичні потреби суддів – Микола Онішук. *Юридична практика*. 12.11.2024. URL: <https://pravo.ua/sohodni-suddivska-osvita-ie-oriientovanoiu-na-praktychni-potreby-suddiv-mykola-onishchuk/> (дата звернення 28.11.2024).

⁴⁶ Важливий ресурс: триває робота над збірником для новопризначених суддів. 15.11.2024 URL: <https://www.nsj.gov.ua/ua/news/vajlivi-y-resurs-trivae-robotu-nad-zbirnikom-dlya-novopriznachenih-suddiv/> (дата звернення 28.11.2024).

та добросесність, психологічна адаптація до суддівської діяльності), а сформовані у суддів навички та ставлення дозволяють комунікувати з особами, які беруть участь у справі професійно та з повагою (п. 5 Висновку КРЕС № 4 (2003)). Вимога щодо проходження початкової підготовки судьями, які не мають стажу роботи на посаду судді із подальшою підготовкою та підвищенням кваліфікації впродовж перебування на посаді закріплена на законодавчому рівні, що цілком узгоджується із рекомендаціями, наведеними у п. 10 Висновку КРЕС № 4 (2003).

Також відбулось інституційне становлення Національної школи суддів України як незалежного спеціалізованого закладу суддівської освіти, що здійснює розробку навчальних програм (п.п. 13, 15, 16 Висновку КРЕС № 4 (2003)).

Досвід становлення початкової підготовки суддів в Україні показав ефективність компетенційної освітньої доктрини, доцільність створення спеціальних груп для розробки навчальних курсів для початкової підготовки, врахування при навчанні останніх тенденцій у сфері правосуддя, дієвість тренінгів як форми підготовки, що дозволяє використовувати різноманітні інтерактивні методи, спеціалізованого навчання викладачів для цілей початкової підготовки та впровадження новітніх технічних рішень.

Через неспровоковану збройну агресію РФ проти України НШСУ переглянула пріоритети початкової підготовки суддів, акцентуючи на воєнних і військових злочинах, кримінальних правопорушеннях проти основ національної безпеки, особливостях розгляду справ про відшкодування шкоди у зв'язку з агресією РФ.

Поряд із подоланням викликів, зумовлених війною, ще одним напрямом розвитку суддівської освіти є впровадження стандартів суддівської освіти ЄС. Серед основних груп заходів, які НШСУ має вжити для ефективного впровадження зазначених стандартів у початкову підготовку суддів можна виділити: законодавчі (запровадження інституту наставництва для суддів, у яких при призначенні на посаду відсутній стаж роботи на посаді судді); інституційні (вдосконалення механізмів підвищення кваліфікації працівників НШСУ, викладачів (тренерів); кадрове наповнення та посилення ролі Навчальної лабораторії з вивчення права ЄС; створення умов для впровадження сучасних засобів навчання); методологічні (збагачення методології НШСУ з проведення початкової підготовки суддів з урахуванням досвіду EJTN, включаючи перегляд підходів до оцінки навчальних заходів у зв'язку потребою у використанні додаткових інструментів; розробка нових навчальних продуктів, орієнтованих на право ЄС); стратегічні (оновлення Концепції національних стандартів суддівської

освіти та Стратегії розвитку суддівської освіти в Україні на 2021–2025 роки з урахуванням умов воєнного стану та викликів, пов’язаних із вступом України до ЄС).

Отже, незважаючи на воєнний стан, система початкової суддівської освіти в Україні продовжує розвиватись та засвідчує відданість європейським цінностям кожним наступним кроком до ЄС. Здобутки України не лише узгоджуються із стандартами ЄС, а й пропонують власні рішення, ефективність яких підтверджена практично.

АНОТАЦІЯ

Описано процес розвитку підходів до початкової суддівської підготовки в Україні від спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді 2013 року, що проводилась із залученням вищих навчальних закладів, до сучасного етапу – проведення початкової підготовки суддів, у яких відсутній стаж роботи на посаді судді Національною школою суддів України у формі тренінгів. Проаналізовано статус закладу суддівської освіти України та форми проведення початкової суддівської підготовки з огляду на відповідність Висновку № 4 (2003) Консультативної ради європейських суддів. Виокремлено кращі практики початкової підготовки суддів, серед яких: впровадження компетенційної освітньої доктрини; створення груп розробників навчальних продуктів для початкової підготовки з числа суддів усіх інстанцій і відповідних юрисдикцій, працівників установ та відомих науковців; адаптація змісту навчальних потреб до реалій сьогодення; проведення тренінгів із різноманітними інтерактивними методами навчання дорослої аудиторії; залучення тренерів (викладачів) із числа професійних суддів та інших експертів із проведенням їх попередньої підготовки; використання електронної навчальної платформи. Також окреслено законодавчі, інституційні, методологічні та стратегічні групи заходів, які необхідно вжити з урахуванням викликів, зумовлених війною та процесом вступу України до ЄС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Висновок № 4 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо належної підготовки та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/04.pdf> (дата звернення 28.11.2024).

2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 28.11.2024).

3. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n6> (дата звернення: 28.11.2024).

4. Про утворення Української академії суддів: Указ Президента України від 9 вересня 2000 р. № 1053/2000 / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053/2000#Text> (дата звернення: 28.11.2024).

5. Національна школа суддів України. До 20-річчя суддівської освіти в Україні. Харків, 2022. URL: https://www.nsj.gov.ua/files/17285391321671784295BookLawPage2_compressed.pdf (дата звернення: 28.11.2024).

6. Про судоустрій України: Закон України від 7 лютого 2002 р. № 3018-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3018-14/ed20020207#Text> (дата звернення 28.11.2024).

7. Про Академію суддів України: Указ Президента України від 11 жовтня 2002 року № 918/2002 / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918/2002#Text> (дата звернення: 28.11.2024).

8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17#Text> (дата звернення: 28.11.2024).

9. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року № 2453-VI (у редакції Закону України від 12 лютого 2015 року) № 192-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17/ed201503286#Text> (дата звернення: 28.11.2024).

10. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/ed20160602#Text> (дата звернення: 28.11.2024).

11. Інформаційно-аналітичний про діяльність Національної школи суддів України у 2018 році URL: nsj.gov.ua/files/1547648637zvit20181.pdf (дата звернення 28.11.2024).

12. Інформація про роботу Національної школи суддів України за I півріччя 2019 року. URL: nsj.gov.ua/files/1566980156zvit2019_1.pdf (дата звернення 28.11.2024).

13. Слово Національної школи суддів України. Спеціальний випуск «Нові обличчя правосуддя» URL: nsj.gov.ua/files/1559133198slovo2.pdf (дата звернення 28.11.2024).

14. Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Національної школи суддів України у 2019 році. URL: nsj.gov.ua/files/15814952761A3%20НШСУ%202019.pdf (дата звернення 28.11.2024).

15. Стартувало стажування майбутніх суддів у судах цивільної спеціалізації. Слово Національної школи суддів України. 2018. № 3(24). С. 182. URL: https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2018_3_24/Shkola_suddiv_vyv_3_2018.pdf

16. Навчальний план спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді, затверджений рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України 13 липня 2018 року № 172/зп-18. URL: https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/navch_plan1.pdf

17. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедур суддівської кар'єри» від 9 грудня 2023 року № 3511-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3511-20#n236>

18. Порядок проходження початкової підготовки судді в Національній школі суддів України, затверджений Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 10 липня 2024 року № 219/зп-24 (зі змінами, внесеними згідно з рішенням Комісії від 5 серпня 2024 року № 236/зп-24) URL: <https://www.nsj.gov.ua/files/1724826793%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%AF%D0%94%D0%9E%D0%9A%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9F%D0%9F.pdf>

19. Сьогодні суддівська освіта є орієнтованою на практичні потреби суддів – Микола Оніщук. *Юридична практика*. 12.11.2024 URL: <https://pravo.ua/sohodni-suddivska-osvita-ie-oriietovanoiu-na-praktychni-potreby-suddiv-mykola-onishchuk/>

20. Порядок проходження початкової підготовки судді в Національній школі суддів України, затверджений Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 10 липня 2024 року № 219/зп-24 (зі змінами, внесеними згідно з рішенням Комісії від 5 серпня 2024 року № 236/зп-24) URL: <https://www.nsj.gov.ua/files/1724826793%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%AF%D0%94%D0%9E%D0%9A%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9F%D0%9F.pdf> (дата звернення: 28.11.2024).

21. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, пов'язаних з війною. Рішення, внесені до ЄДПРСР, з лютого 2022 року по вересень 2024 року. Київ, 2024. URL: [Daigest_sud_prakt_VS_sprav_i_vijna.pdf](https://www.nsj.gov.ua/files/Daigest_sud_prakt_VS_sprav_i_vijna.pdf) (дата звернення 28.11.2024).

22. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із

цими явищами: Закон України від 20 червня 2022 р. № 2319-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text> (дата звернення 28.11.2024).

23. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р. / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.11.2024).

24. Результати двосторонньої зустрічі України та Європейської Комісії з питань скринінгу розділу 23 «Судова влада та основоположні права». 19.09.2024. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/rezultati-dvostoronnoi-zustrichi-ukraini-ta-evropeyskoi-komisii-z-pitan-skriningu-rozdilu-23-sudova-vlada-ta-osnovopolojni-prava> (дата звернення: 28.11.2024).

23. Відбулась перша пояснювальна сесія щодо переговорних розділів права ЄС у межах офіційного скринінгу. 22.02.2024 URL: <https://eu-ua.km.u.gov.ua/news/vidbulas-persha-poyasnyvalna-sesiya-shhodo-peregovornyh-rozdiliv-prava-yes-u-mezhah-ofitsijnogo-skrinyngu/> (дата звернення: 28.11.2024).

24. Концепція національних стандартів суддівської освіти. Схвалено Науково-методичною радою НІСЦУ, протокол від 23.12.2014 № 5. URL: <https://nsj.gov.ua/ua/about/symbols/> (дата звернення: 28.11.2024).

25. Стратегія розвитку суддівської освіти в Україні на 2021–2025 роки. URL: https://www.nsj.gov.ua/files/16099232171608632048СТРАТЕГІЯ_18.12_НМР.pdf (дата звернення: 28.11.2024).

26. EJTN Handbook on Judicial Training Methodology in Europe. 2016. URL: cip.gov.si/media/1296/ejtn_jtm_handbook_2016.pdf (дата звернення: 28.11.2024).

27. Strategic Plan 2021–2027 of the European Judicial Training Network URL: https://portal.ejtn.eu/PageFiles/9825/EJTN%20Strategic%20Plan%202021%20-%202027_EN.pdf (дата звернення: 28.11.2024).

28. Практика судів країн-членів Європейського Союзу та Суду ЄС у сфері міжнародного захисту: корисний досвід для України. 02.08.2024. URL: <https://nsj.gov.ua/ua/news/praktika-sudiv-krain-chleniv-evropeyskogo-souzu-ta-sudu-es-u-sferi-mijnarodnogo-zahistu-korisniy-dosvid-dlya-ukraini-1/> (дата звернення: 28.11.2024).

29. Адміністративне судочинство у світовій практиці ЄСПЛ. 11.11.2024 URL: <https://www.nsj.gov.ua/ua/news/administrativne-sudochinstvo-u-svitli-praktiki-espl/> (дата звернення: 28.11.2024).

30. Налагодження співпраці з Академією європейського права. 27.06.2024 URL: <https://www.nsj.gov.ua/ua/news/nalagodjennya-spivpratsi-z-akademieu-evropeyskogo-prava/> (дата звернення 28.11.2024).

31. Council Conclusions “Training of legal practitioners: an essential tool to consolidate the EU acquis” (2014/C 443/04) URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG1211\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG1211(01)) (дата звернення 28.11.2024).

32. Інтеграція України в ЄС. 22.10.2024. URL: <https://www.nsj.gov.ua/ua/news/integratsiya-ukraini-v-es/> (дата звернення 28.11.2024).

33. Важливий ресурс: триває робота над збірником для новопризначених суддів. 15.11.2024 URL: <https://www.nsj.gov.ua/ua/news/vajliviy-resurs-trivae-robota-nad-zbirnikom-dlya-novopriznachenihsuddiv/> (дата звернення 28.11.2024).

Information about the authors:

Kravchuk Oleksandr Valeriiovych,

PhD in Law (Candidate of Legal Sciences),

Deputy head of the department of scientific research of judicial problems
and scientific and methodological support of judicial education

National School of Judges of Ukraine

16g Lypaska St, Kyiv, 01601, Ukraine

Fuley Tetyana Ivanivna,

PhD in Law (Candidate of Legal Sciences),

Head of the department of scientific research of judicial problems
and scientific and methodological support of judicial education

National School of Judges of Ukraine

16g Lypaska St, Kyiv, 01601, Ukraine